

” Az irodalom mint kötőanyag ”

Beszélgetés Farkas Wellmann Évával

Fotó: Vadóczi Dávid

Első verse közlésekor tizenhét éves volt, azóta számos kötete jelent meg, de csak akkor ír, ha kellő távolságra tud kerülni egy-egy témától. Irodalomtörténész, tanár, disszertációját a 18. századi irodalom és közönsége tárgyában írta, de maga is aktívan részt vesz a mai irodalomszervezésben a Bárka folyóirat szerkesztőjeként, ugyanakkor tanít is, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója. Kritikusként inkább prózával foglalkozik, de a verstől soha nem akarna elszakadni. Farkas Wellmann Évával beszélgettünk kötetekről, irodalmi pályáról, a vers varázslatáról, a szerkesztő nehéz, de örömteli munkájáról, és nem utolsósorban a dialógushelyzetek fontosságáról.

– Kritikusként inkább prózát szeretsz recenzálni, mondtad néhány éve. Ez az olvasásra is igaz? Miket olvastál mostanában, volt ezeknek az olvasásoknak köze a karanténhoz?

– Ez igaz, talán mert nagyobb, egészségesebb távolságot tudok teremteni egy prózai művel, ami hasznos olyankor, amikor elemzésre szánja magát az ember. A versek esetében gyakran eluralkodik rajtam a rajongó-üzemmód, az elnéző lelkesülés, vagy akár el is szomorodom egy-egy sikerületlenebb rím, sor, szófordulat olvastán. Nem mondom, hogy ilyesminek nincs helye egy értelmező szövegben, de saját esetemben szerencsésebbnek tartom, ha kevésbé vonódom be ilyen értelemben. Az olvasás terén viszont más arány látszik.

Már eleve a munkámnak köszönhetően is állandóan olvasnom kell, a legkülönbözőbb műnemekben és műfajokban, és örülök, hogy emiatt aztán nem is ástam mélyebbre magam a karantén-, illetve járványirodalomban. Volt

ugyan a kéziratok között néhány ilyen tematikájú is, és volt, aki zseniálisan tudott szólni a megváltozott helyzetről, a bezártságról (ezek üdítően hatottak), de magamtól egészen más jellegű műveket emeltem le a polcra. Kedvtelésből sok kortárs verset olvastam, a legváltozatosabb szerzőktől, és Gálfalvi György frissen megjelent, *Világszélen* című kötete jelenleg is leköti a figyelmemet. Ez az alcíme szerint „helyzetjelentéseket” tartalmazó kötet olyan részleteket mesél el, olyan rejtett erdélyi értékeket tár elénk, amelyek az emlékirodalom legjobb hagyományait gazdagítják.

– Születetten te is erdélyi vagy, még ha hosszabb ideje nem is ott élsz. Milyen a kapcsolatod a szülőföldeddel, és hol vagy otthon, egyáltalán, maga az „otthon” kifejezés mit jelent neked akár ebben a földrajzi, akár élethelyzeti értelemben?

– Az eddigi életem háromnegyedét Erdélyben éltem – az ilyesmi nem múlik el nyomtalanul. És nem is szeretném, hogy elmúljon. Az én

A Bárka szerkesztőségében, kollégákkal: Gyarmati Gabriella,
Kiss Ottó, Szil Ágnes, Kiss László és Elek Tibor

szívemben nincs ott a trianoni határ, számomra a két otthon nem zárja ki egymást. Véleményem szerint Békéscsaba sokkal jobban hasonlít Székelyudvarhelyhez, mint valamelyik, földrajzilag hozzá közelebb fekvő román város. Az már csak hab a tortán, hogy testvérvárosok is, és gyerekként itt jártam először Magyarországon, tehát régi a kötődés. Igazán otthon viszont úgyis csak a saját lelki békéjében lehet az ember. Igaz, az ilyesmibe jócskán bezavarhat egy olyan tény, hogy egyszer csak lezárják a tulajdonképpeni határokat...

– *Ha már a határok szóba kerültek: a próza és líra határát számos kiváló lírikus lépte és lépi át; azt mondd, kritikusként vonz a próza. És alkotóként?*

– A prózáírás valószínűleg mindig is vonzott, talán a legelső, kisgyerekkori írásaim is novellafélék voltak, de a mostani életformámhoz, természetemhez jobban illik a vers. A próza másféle gondolkodásmódot, időbeosztást

igényel, és azt se felejtjük el, hogy ott sem hagyható ki, felejthető el az alapos „tanulás” – nekem eddig legföljebb esszéire futotta a lehetőségeimből.

– *Bár az esszét, különösen a magyar irodalmi életben szépirodalomként szokás számon tartani, azért ennél szépirodalmibb, ha úgy tetszik, fikciósabb prózára gondolok. Ha mindig is vonzott, mi az, ami még ennél is jobban köt téged a vershez?*

– Számomra a vers egyfelől varázslat, másfelől sűrítmény. Meg sok egyéb is, de talán e kettőből kitűnik, hogy mi teszi mássá egy logikusan, következetesen végigvezetett kisebb vagy nagyobb történethez képest. Egy verset lehet hordozni: volt olyan, hogy egy szonettet egy egész év alatt „írtam” meg úgy, hogy mindig csak egyetlen sornyi gondolat adódott hozzá. Ráadásul letről fölfelé építettem. Csuda izgalmas volt. Amíg írok, addig elkísér a vers, dolgom van vele, foglalkoztat – ugyanakkor nem szükséges, hogy kizárólag neki szenteljem az időmet.

A Szarvasi Víziszínházban Radványi Balázs megzenésített verseimet éneкли

A legváratlanabb pillanatokban is beugorhat a megfelelő sor. És mindvégig gazdagítja az életemet, feszültségben tart. Visszont miután kiadom a kezemből, kicsit megcsal, másé is lesz, eltávolodik, elfelejt. Ugyanakkor vannak olyan kegyelmi pillanatok, amikor egyszerre születik meg a vers, néhány perc leforgása alatt, minden előzmény nélkül. Ez persze tervezhetetlen. (Most, hogy belegondolok, mindezt akár egy prózáíró is mondhatta volna, teszem azt, a novelláíról.) Alapvetően introvertált vagyok, és csak az egészen közeliakkal tudok sokat beszélni egyébként is. Azt hiszem, a legjobb kifejezési módomban csakis valami olyan beszédforma lehet, ami kellően tömör, ugyanakkor alkalmas több jelentésréteg elbírására is. De mindez nem jöhet létre varázslat nélkül.

– A varázslat-igényed kezdetétől fogva megvolt, úgy értem, olvasóként is? Említenél olyan eseteket, amikor „tetten érted” egy-egy versben?

– Ó, igen, hogyne. Számtalanszor. Nem is szabadna semmilyen felsorolásba bocsátkoznom, hiszen olyan sokszor, sokféleképp és különböző nyelveken olvasott versekkel is történt ilyesmi velem. De ha csak a magyar irodalmat nézzük, Berzsenyi nehézkesnek tűnő, de va-

lójában játékosan mives versnyelve, Arany balladáiban meghitt, pontos sorai, Kosztolányi bűvöletes árnyaltsága, Babits okos mértékletessége, József Attila zseniális asszociációi, Petri felszabadultsága, Székely János érzékeny, problémateremtő költészete engem mind-mind elvarázsolt. És akkor a kortársakról nem is beszéltem. Nemcsak azért, mert nem szeretnék senkit megsérteni, hanem azért sem, mert szinte nem is tudnék olyan alkotót említeni, akinek ne fogott volna meg valamikor, valahogyan egy-egy sora legalább.

– Írtál felkérésre is, legutóbbi köteted, a Parancsolatok ráadásul eleve egy zenei projekt volt. Sokat hezitáltál a felkérés elfogadásán? Mik voltak a szempontjaid, amikor úgy döntöttél, belevágsz?

– Ahogy jobban megismerem magam, azt látom, hogy időnként nem árt engem provokálni ilyen felkérésekkel. Magamtól egészen biztosan nem vágtam volna a fejszémet ilyen nagy téma fába – de a bizalom rendkívüli módon képes motiválni. Azért vállaltam el, mert – ahogy a megzenésítő Orbán Ferenc jól sejtette – eleve érdekelték ezek a kérdések, és azért dilemmáztam, mert féltem, igen, hogy meg tudom-e ragadni majd az egyes problémákat, hogy eléggé árnyaltan tudom-e mozgásba hozni őket, és mindeközben fogják-e érteni az olvasók.

– A Parancsolatok-kötetnek azonban nemcsak formai koncepciója volt, hanem ahogy egy másik interjúban magad is elmondtad, személyes is: a Tízparancsolat ősi, szilárd igazságait meg nem tagadva, de mégiscsak megmozdítani, hogy jól látszódjanak. Miért érezted ezt fontosnak, és benned hogyan „mozdultak meg” ezek a szövegek?

– Sokáig kerestem a támpontokat a megszólaláshoz. Kezdetben különböző műveket, elemzéseket, előadásokat próbáltam egymás mellé helyezni, de csak egyre bonyolultabb lett minden. Rá kellett jönnöm, hogy egyetlen úton le-

hetek hiteles: ha nem tudományos módon, elemzően közelítek, hanem az emberen szűröm át a parancsolatokat. Ehhez mindjárt ott volt a saját látásmódom, amelyhez gyűjteni tudtam történeteket, véleményeket, mások tapasztalatait. Ez is nagy élmény volt, látni azt, hogy a Parancsolatok a mai napig az ember kardinális kérdései. És mivel a cél az volt, hogy egy ma olvasható versciklust írjak, az aktuális kérdések, körülmények köré kellett szerveznem az erről való gondolkodást is. Hogy csak egy példát említsek, a hetedik napi pihenésről szóló szöveget ezért hegyeztem ki a túlórázó, kapkodó, rohanó ember szájalmasan szomorú karikatúrájára.

– *Általában nehéz pontosan megválaszolni azt a kérdést, hogy milyen egy-egy kötet fogadtatása, és nem is illik a szerzőt ezzel zaklatni, ezért inkább azt kérdezem, hogy volt-e szokatlan tapasztalatod a Parancsolatok kapcsán? Kerültél-e például hitvallásos helyzetbe?*

– Szerettem, hogy mindenkiben megmozgott valamit a téma. A kérdezőben, olvasóban, hallgatóságban. Egy vicces történet: mindjárt az első alkalommal, hogy magammal vihettem a *Parancsolatok* egy író-olvasó találkozóra, egy példány nyomtalanul eltűnt. Rendezvényen egyetlen alkalommal éreztem csak azt, hogy magyaráz(kod)nom kell vagy megnyilatkoznom – akkor úgy tűnt, hogy nagyon elkanyarodtunk a versektől. De alapvetően mindenki, akivel beszélgettem a könyvről, igen sokrétűen értelmezte, és végig az látszott, hogy ez egy termékeny történet. Nagyon sok értelmezés született irodalmi folyóiratokban, napilapokban, több vallásos fórumon szóba került a Magyar Katolikus Rádiótól kezdve az Evangélikus Életen, Unitárius Közlönyön, Unitárius Életen keresztül a kolozsvári református teológia-hallgatókig, hogy csak néhány példát említsek. Ezek a visszajelzések számomra megnyugtatóak voltak, sőt fontosak.

– *A verstémának dallama van, mondtad egy interjúban – hallod a dallamot? A forma: béklyó vagy keret?*

– A forma nekem mindig segítség volt, például abban is, hogy ne beszéljek túl egy adott témát. Arról nem is szólva, hogy gyakran valóban éppen innen indul el az alkotás: van úgy, hogy dallam-minőségében hamarabb készen van egy-egy vers. (Ott van például a *Túlhajsolt lelkék balladája*, ami konkrétan a vonatkerekek kattogására íródott.) De az is előfordul, hogy egy bizonyos zene hallgatása közben kezdek el írni – valami teljesen más ritmusú szöveget. A zenében már eleve ott van a mágia, sokkal könnyebben elérhető módon. És hát a lírának – eredetéből következően is – természetes közege a muzsika.

– *Magadtól miféle terv szerint haladsz, van-e egyáltalán ilyen terv? Ismerünk szerzőt, aki elsősorban kötetekben gondolkodott (Utassy és Térey jut eszembe hirtelen), és olyant is, aki más struktúrákban hitt inkább. Az MMA ösztöndíjasa vagy; amikor pályáztál, egy hároméves tervet kellett beadnod – mennyire volt nehéz egy ilyent elkészíteni, és hogy lehet, eleve lehet-e eszerint haladni?*

Szüleimmel 2001 augusztusában

– Előfordul, hogy követek valamilyen tervet, koncepciót, például az olyan ciklusok esetében, mint a *Parancsolatok*. De mindenekelőtt szabad szeretnék lenni, megadni a lehetőséget az éppen adódónak is. De ha körvonalazódik egy nagyobb egység, az újabb lendületet adhat, és váratlan műveket hozhat létre, ami mindig nyereség.

Elek Tiborral otthon, Békéscsabán

A Magyar Művészeti Akadémiához egy ket-tős, lírai-kritikai pályázattal jelentkeztem, pontosan azért, mert tudom, hogy párhuzamosan alkotok a két területen, és egyiket sem szerettem volna feladni. Tervet készíteni lírai művekről meglehetősen nehéz, a másik rész viszont jóval előre láthatóbb.

– Tervezel-e még olyan kötetet, mint volt az Itten ma donna választ, ahol a költő választott szerepei (megtámogatva, provokálva irodalmi előzmények hőseitől) konkrét tematikát gondoltak és gondoltattak végig? Vagy nincs igaza a Megbocsátás című versed hangjának, mely szerint: „Csak semmi vershelyzet. A megbocsátás / álماغaslatáról írni így nem értek.”

– Az első kötetem szerepei sem tudatosan sorakoztak fel, inkább egy kísérletsorozat volt ez, ami utólag összeállt egy ilyen módon is olvasható történeté. Így, utólag ránézve, óvatos szárnybontogatás volt, hangpróbálgatás, az olvasmányokkal intenzív kapcsolatban maradó,

értelmező attitűd. A kötet-tervek, ahogy az előző kérdésedben is utaltál rá, nagyon hasznosak. Egyszer egy költőtársam mondta, hogy előre ki szokta találni a köteteit (tematikailag, szerkezetileg), megírja a csomópont-verseket, és utána nincs más hátra, mint átkötő-verseket írni. Az elképzelés első része az, amit szívesen alkalmaznék én is, azonban a töltelék-lírának még a gondolatától is viszolygok. Nem tudnék úgy verset írni, hogy ez most azért születik, hogy kitöltse a kötetet. Akkor már inkább a legendás, sokévnnyi várakozás...

Ha már szóba hoztad az álماغaslatokat, szerintem ezeket célszerű az alkotónak a lehető leghamarabb lebontani. Úgyis csak támasztékok tulajdonképpen. És akkor sokkal több energia marad a felszabadult játéokra.

– Ezek szerint több idő kell, míg versvarázslatot terem egy téma. Talán mondható, hogy a líra a legszemélyesebb megszólalási mód – te mennyire vagy alanyi a versekben, van-e olyan téma, amit nem

mertél, tudtál, akartál eddig versbe tenni, és van-e olyan, amit beletettél, de megbántad, vagy nem tettél versbe, pedig kellett volna, azaz: a magad elvárásaihoz képest hogy állsz az alkotói szabadság dolgában?

– Ez talán a legnehezebb kérdés. Mindig törekedtem a személyes eseményeket kicsit eltávolítani, még ha versbe is került egy-egy elemük. Erre is jó az idő: megszüri, átrendezi, mozgathatóvá teszi a mozaikkockákat. Amikor egy vers „készül”, akkor a mű kifejezetten önző: csak azt fogadja be, csak azt akarja használni, ami az ő érdekeit szolgálja.

Három évvel ezelőtt, amikor elvesztettem az öthónapos magzatomat, talán hogy ne örüljek meg, valami vers csapódott mellém a legnehezebb napokban. Újabb és újabb sorok érkeztek, kezdtek strukturálni a gondolataimat, tisztítani a képet, megfogalmazni a fájdalmat. Később megnéztem az akkor leírt sorokat: sok szempontból mondhatom, hogy nem volt jó a vers. Viszont maga a tapasztalat – lehet, hogy életmentő. Ez a történet az általad említettek közül több kategóriába is beillik. De nem ez a jellemző. Azt is tudom, hogy azok a témák, amelyek általában foglalkoztatnak, nem mindig tudnak átjutni a versekbe. Ez személyiségi probléma, van bennem valamiféle blokk, talán az introvertáltságom miatt.

– Te is azon szerzők sorába tartozol, akik doktorkai az irodalomnak. Nézed-e tudósként is azt, amit épp írsz, vagy másoktól olvasol? Különösen érdekes mindez, ha tudjuk, hogy pályakezdőket is oktat az Íróakadémián.

– A kutatási területem a 18. század első felének magyar irodalmához kötődik, azon belül is világi halotti beszédek tanulmányoztam – ennek hosszabb távon talán leginkább az akkori nyelvallapot szerelmét köszönhetem. (Felnevezték, amikor a kislányom a világ legtermészetesebb hangján, a kortárs szleng használatát követően egyszer csak azt mondja: „bevégeztem a munkámat”.) Az mindenképpen előny, hogy ennyivel is többet olvastam, hogy megismer-

hettem olyan szövegeket, amelyek egy lenyűgözően más gondolkodást tükröznek, hogy rálátásom nyílt egy, a mostanitól teljesen különböző, izgalmas irodalom- és életfelfogásra. De a műveket konkrétan csak akkor szűröm át ezen a prizmán, ha valamilyen módon okot adnak erre. Mint például Borbély Szilárd költészet, amely ezer szállal kapcsolódik ehhez a hagyományhoz. Az Íróakadémián sem kerülöm ki ezt a tapasztalatot, már sokféle formában felbukkant a téma: legutóbb például a befogadás változásai kapcsán.

– Ezek a tapasztalatok beépülnek valami módon a saját munkáidba, ha a tudóst nem is, de a világot mások szemével is vizsgáló szemlélődőt tetten éred a szövegeidben?

– Folyton-folyvást. Szeretek újabbnál újabb szemüvegeket felpróbálni, talán ez is lassít rajtam egy kicsit. Nagyon szeretem a szerepverseket, álarcokat (szándékosan nem írtam maszkot), tükröket, de azt is, hogy nagyobb távlatból nézzek rá egy-egy problémára. Ez a szövegeken kívül is érvényes: elbizonytalanodás vagy szomorúság idején megpróbálom megvizsgálni a helyzet múltbeli előzményeit, aztán igyekszem inkább „eléje nézni”, a jövőbe, hogy akkor majd mit kell kezdeni vele. Ilyenkor néha meg tudom győzni magam arról, hogy lényegtelen az egész.

– Miket láttál, tapasztaltál mostanában, min dolgozol, mik vannak terítéken, van-e új koncepció, van-e felkérés? Újra sok évet kell várnia az olvasóknak egy új kötetre? Tartod magad a rólad ismeretes elismerő bonmot-hoz, hogy „Farkas Wellmann Éva csak a jó verseit írja meg”?

– Erre most szépen ráéreztem: készülődik az új könyv. Sokáig az volt a kiadó koncepciója, hogy egy *Válogatott és új versek*-típusú könyvet kellene megjelentetni, de időközben folyamatosan készültek az új versek, így ez az anyag valahogy elsikkadt volna a többi között. Ráadásul úgy tűnik, hogy ezek a versek összetartoznak; így, együtt jelenthetnek valamit, jelezhetnek egy állapotot az eddigi pályámon. A szerkesztett anyag számomra is hozott újat:

még mindig rá tudok csodálkozni arra, hogy a sorrend, a jól átgondolt keretek, az erővonalak felismerése mennyire új látószögbe állíthatják a verseket. Most úgy tűnik, hogy ősszel kijöhet a nyomdából.

Érdekes, arra, hogy miket láttam, tapasztaltam mostanában, nem nagyon tudok még felelni. Ez is az időfaktorral van összefüggésben. A március közepétől tartó időszak sokunknak meghatározó, újszerű élmény, és erről sokan azonnal tudnak nyilatkozni, véleményt formálni, el tudják helyezni az életükben. Magam is rengeteg történetet, élményt, reakciót eltároltam, de arról még fogalmam sincs, hogy öt év múlva hogyan fogok visszatekinteni rá. Ezért most hallgatok, mindenféle értelemben. Figyelek. És lehet, hogy néhány év múlva lesz érvényes mondanivalóm erről az egészről, vagy legalább egy bizonyos részletről. Nekem már az is nyereség lenne; akkor meg már a tét lesz más: hogy tudok-e úgy írni róla, hogy még érdekelje az olvasót.

A jó vers mindenkinek mást és mást jelent. Nyilván senki sem úgy bocsát útjára egy verset (vagy prózát, bármit), hogy ez most nem jó. Azzal lebecsülné saját magát és a közönségét is. Az viszont változó, hogy mikor mi a legtöbb, amire képesek vagyunk. Néha ez nagyon kevés, sőt, akár semmi. Nem ismerek olyan alkotót, aki ne örülne az elismerésnek, ha úgy érzi, hogy amit leírt, az találkozott valakinek a kíváncsiságával, értékrendjével. Így nekem is jóleső, ha kedvesen szólnak a műveimről. Viszont azt is tudom, hogy ezért újra és újra meg kell dolgozni.

– Ha a szerkesztés újat hoz – kérlek, mondj erre példát. És igazítás még a régi szövegeken? Ha már külön kötetben lesznek az új versek, mi a fő irányvonal, van-e már koncepció a szerkesztésben?

– A szöveganyag jelenlegi állapotában öt ciklusra tagolódik, és kiegyensúlyozott arányokat mutat néhány kulcsszó köré rendeződve. Például ott van a születés, amiről az így tagolt kötet győzött meg: kimondottan fontos témám. Egy másik a hagyomány, annak többféle arca és vetülete. Még a bizonyos alkalmakra íródott és az

egészen rövid versek is megtalálták a helyüket; a kézirat olvasói egyöntetűen arra szavaztak, hogy maradjanak, ne mondjunk le róluk. És benne lesznek a *Parancsolatok* is – hiszen szerkesztését képezik az utóbbi években született verseknek –, és az is szépen látszani fog, hogy milyen versek születtek a befejezése után, hogyan rugaszkodtam el ettől a témától. Ennél konkrétabbat azért nem mondok, mert nagyon kíváncsi vagyok arra is, hogy az olvasói mit, milyennek látnak majd benne (maguktól). A régi szövegekhez már nem nagyon nyúlok, általában megpróbálom a maguk idejében kerekre csiszolni őket – de az is igaz, hogy sokkal rugalmasabb lettem az évek során: egy jó szerkesztő meg tud győzni, hogy egy szó helyett található megfelelőbbet, esetleg el is hagyhatom. Minden szerző szerelmes kicsit a szövegeibe, ezért nem árt, ha valaki külső személy helyette észnél van.

– Szerkesztőként, főleg, hogy a Bárka folyóirat és a Bárkaonline is munkaterületed, biztosan nem volt megállás az elmúlt hónapokban. Változtak az eddig beállított rutinok, egyáltalán, mekkora rész a bevált gyakorlat, és mekkora egy lap munkájában az innováció szerepe? A Bárka nem egy irodalmi lap a sok közül, hanem programszervező, könyvkiadó, irodalmi hírportál, és még sok minden más is. Hogyan lehet mindezt úgy kézben tartani, hogy a teljességre törekvés ne menjen a minőség rovására?

– A veszélyhelyzet kezdetén áttelepítettem az irodámat a nappalimba, így a szerkesztést mint műveletet az otthoni gépről szinte zökkenőmentesen folytatni tudtam. Természetesen a munkánk minden olyan eleméről le kellett mondanunk, ami élő rendezvényekhez kapcsolódott, nem tarthattunk szerkesztőségi megbeszélést sem, és a nyomdával, alkotókkal való kapcsolattartás is teljesen áttevődött a virtuális térbe. A műhely tagjaival azt tartottuk szem előtt, hogy ne veszítsük el a kapcsolatot sem a szerzőkkel, sem az olvasókkal, sőt, az volt a célunk, hogy fenntartsuk a dialógushelyzetet. Az már a számokból is világossá vált, hogy az online érdeklődés jelentősen megnövekedett,

és az embereknek az egyéb művészetek mellett az irodalomra is több idejük lett. Hogy minél színesebbé, izgalmasabbá tehesük a felületünket, a szokásos vállalások mellé megpróbáltunk olyan anyagokat szervezni, amelyekkel reagálhatunk az aktuális helyzetre. Felelevenítettük egy régebben futó, *Nem kötelező* című tárcasorozatunkat, hogy az online oktatás segítségével lehessünk, indítottunk *bezártság* hívószóval egy pályázatot fiatal szerzőknek, videóanyagokat készítettünk, és volt egy hosszú interjú-sorozatunk is, amelyben kortárs írókat, költőket faggattunk arról, hogy hogyan vészeli át a „karantént”. Némelyiküktől remek olvasmány- és sorozatötleteket is kaptunk. Június elején pedig Trianon-blokkot állítottunk össze, gyakorlatilag minden rovatunkat be tudtuk kapcsolni, remek szerzőkkel és szövegekkel. Az ilyen típusú reflektáltság, megújulás amúgy sem idegen a folyóirattól. Természetesen mindez együtt sem tudta pótolni a személyes találkozásokat, de úgy gondolom, hogy a mi területünk a viszonylag szerencsések közé sorolható, mert nem kellett szüneteltetnünk a tevékenységeinket. Ami pedig elmaradt, azt igyekszünk pótolni, amint lehetséges.

– *A dialógushelyzetek fenntartását kiemelted, mint ami kihívás volt az elmúlt hónapokban. Egyébként nem az?*

– A párbeszéd, a közvetítés a Bárka számára különösen fontos, de egyébként is annak kellene lennie. Persze az is érthető, ha az emberekben sok sérelem gyűlik fel idővel, és akkor ez jelentősen nehezebbé válik. A helyzet pedig szomorúvá.

A szerkesztőség elsősorban minőségben gondolkodik. Aztán sokszínűségben. Nagy öröm látni már azt is, hogy amint a legkülönbözőbb szövegek egymás mellé kerülnek a folyóiratban vagy akár az internetes felületünkön, a dialógus megteremtődik. És az látszik, hogy ezek a művek tudnak mit kezdeni egymással. Szerintem ez a természetes. A jó olvasó sem külső szempontok szerint válogatja az

Az itt az ottal című kötetemet dedikálom Székelyudvarhelyen

olvasnivalóit; ha így tenne, sok értékes könyvről maradna le.

– *A Bárka vállaltan és sokféleképpen deklaráltan, már a nevében is gyűjtőhely. Hogy látod, milyen a dialógusok helyzete ma a magyar irodalmi közéletben? Összehasonlítva más korszakokkal, van-e okunk szomorúnak vagy épp bizakodónak lenni?*

– Az idők során az emberi természet valószínűleg nem sokat változott, manapság viszont rengeteg módon kifejezhető a vélemény, sőt, az alkalmi indulat is azonnal nyilvánosságra kerülhet. Ez nem segíti a megfontolást, és néha visszafordíthatatlan károkat okoz. Mégis, azt hiszem, hogy alapvetően nem a rossz szándék a domináns bennünk, és vágyunk a más szempontok befogadására, megértésére. Az irodalomnál meg mi lehet jobb kötőanyag? Erre kellene összpontosítani.

Nagygéci Kovács József

Nagygéci Kovács József
(1977, Sátoraljaújhely) kritikus,
a Pannon Tükör folyóirat
szerkesztője, Erdőkertesben él